

Ыйтәр – ответлетпәр

Социалла сәмәлләхсем ыраңне уксан илес тесен

2008 сұлхи апрелен 1-мешенчен тытанса гражданден хәш-пәр категориясене социалла сәмәлләхсем ыраңне уксан түлесин висем телешпе улшанусем пуласси пирки каласә. Ун пирки төплөнрех каласа параймар-ши?

(Редакция шәнкәравланнчен). **Ку Ытупа эпир Ращей Пенси Фончән районти управлений специалистне Светлана РОМАНОВАНА паллаштарта-**

Сәмәлләхсемпе уса куракансен категориясене	Пур социалла сәмәлләхсемпе те уса курсан	Социалла сәмәлләхсемпе пачах уса курман (557 тенкә)	Эмелсем түлесәр илмелли сәмәлләхсә курман (495 тенкә)	Чукун сұл транспортчеле түлесәр сүремелли сәмәлләхсә курман (62 тенкә)
Вәрса инваличәсем	2126	2683	2621	2188
Вәрса инваличәсем, инвалида тухсан	2126	2683	2621	2188
Асла Отечественнай вәрса участникәсем	1455	2012	1950	1517
Вилнә вәрса инваличәсем, Асла Отечественнай вәрса участникәсем тата сар сапәсәвәсен сәмәлләхсем членәсем	248	805	743	310
3-меш степен инвалидсем	1321	1878	1816	1383
2-меш степен инвалидсем	784	1341	1279	846
1-меш степен инвалидсем	516	1073	1011	578
Инвалид-ачасем	784	1341	1279	846
Әсләсләх енепе чару сук инвалидсем	114	671	609	176

Асәрхаттаратп. Сүлте асәннә гражданден социалла сәмәлләхсем ыраңне уксан илес пулсан заявлени сәмәлләхсем. Яларак илсе кәтаракан категориясене кәрекенсен вара укса

мәр. Акә мәнле хурав пачә вәл:

Чәннипех те кәсалхи апрелен 1-мешенчен тытанса 2008 сұлхи мартан 1-мешенче йышәннә 18-ФЗ № Федералла саккупна килешүллән гражданден уйрам категориясене социалла сәмәлләхсем шүчәпе уксан уйахсерен түлесе тәмәлли висесене 8,5 процент үстернә. Унән висем мән чухлә пуласси аяларак илсе кәтаракан таблицәран аван куранатә (цифрасем – тенкәпе):

Сәмәлләхсемпе уса куракансен категориясене	Социалла сәмәлләхсемпе пачах уса курман (557 тенкә)	Эмелсем түлесәр илмелли сәмәлләхсә курман (495 тенкә)	Чукун сұл транспортчеле түлесәр сүремелли сәмәлләхсә курман (62 тенкә)	
Чернобыльти катастрофа е кунти инкәкә пәтерме хушәннине пула пайәкә чирәле е ытти чирсемпе чирленә гражданден	1073	516	578	1011
Чернобыльти инкәкә пула инвалида тухисем	1341	784	846	1279
1986-1987 сүлсенче Чернобыльти инкәкә сирме хушәннисем (вәл шутра вәхәтләх командировкәра пулнисем те)	1341	784	846	1279
1988-1990 сүлсенче Чернобыльти инкәкә сирме хушәннисем (вәл шутра вәхәтләх командировкәра пулнисем те)	1073	516	578	1011
1957 сүлта «Маяк» производство пәрлешәвәнче пулнә аварие тата радиоактивлә каяшсем Теча юхан шывне лекнине пула радиацие сиенленсе инвалида тухисем	1342	784	846	1279
1957 сүлта «Маяк» производство пәрлешәвәнче пулнә инкәкә сәхәннә чирсемпе чирленә тесе паләртнә гражданден	1073	516	578	1011
1957-1958 сүлсенче «Маяк» производство пәрлешәвәнчи инкәкә сирме хушәннисем	1341	784	846	1279
1959-1961 сүлсенче «Маяк» производство пәрлешәвәнчи инкәкә сирме хушәннисем	1073	516	578	1011
Хәрүшләхсә сәхәннә подразделенире пулнисем, инвалидность пуррипе сүккине пәхмасәр	1341	784	846	1279

түлевә ыраңне сәмәлләхсемпе уса курак сүхәшлә пулсан заявлени сәмәлләхсем. Заявлени сәмәлләхсемпе сәмәлләхсемшән уксан түлесә. Кунта сәк категориясене кәртнә:

Сәмәлләхсемпе уса куракансен категориясене	Социалла сәмәлләхсемпе пачах уса курман (557 тенкә)	Эмелсем түлесәр илмелли сәмәлләхсә курман (495 тенкә)	Чукун транспортчеле түлесәр сүремелли сәмәлләхсә курман (62 тенкә)	
Чернобыльти катастрофа е кунти инкәкә пәтерме хушәннине пула пайәкә чирәле е ытти чирсемпе чирленә гражданден	1073	516	578	1011
Чернобыльти инкәкә пула инвалида тухисем	1341	784	846	1279
1986-1987 сүлсенче Чернобыльти инкәкә сирме хушәннисем (вәл шутра вәхәтләх командировкәра пулнисем те)	1341	784	846	1279
1988-1990 сүлсенче Чернобыльти инкәкә сирме хушәннисем (вәл шутра вәхәтләх командировкәра пулнисем те)	1073	516	578	1011
1957 сүлта «Маяк» производство пәрлешәвәнче пулнә аварие тата радиоактивлә каяшсем Теча юхан шывне лекнине пула радиацие сиенленсе инвалида тухисем	1342	784	846	1279
1957 сүлта «Маяк» производство пәрлешәвәнче пулнә инкәкә сәхәннә чирсемпе чирленә тесе паләртнә гражданден	1073	516	578	1011
1957-1958 сүлсенче «Маяк» производство пәрлешәвәнчи инкәкә сирме хушәннисем	1341	784	846	1279
1959-1961 сүлсенче «Маяк» производство пәрлешәвәнчи инкәкә сирме хушәннисем	1073	516	578	1011
Хәрүшләхсә сәхәннә подразделенире пулнисем, инвалидность пуррипе сүккине пәхмасәр	1341	784	846	1279

Хаҗатра сәрнә хысҗән

Кивә хут малашне те пустаратпәр

«СҢНТЕРҮ ЯЛАВЭ» хаҗатан мартан 15-мешенче номеренче В. Бумажинан «Айтәр-ха кивә хут пухар! Е... пухар мар-и?» статинче Муркаш райовән хатәрлев кантуренче кивә хут йышәнманни, аңа ләссе панәшән укса түлемелли пирки сәрнәччә. Ку сыру сине Муркаш райовән председателә Б.В. АНДРЕЕВ сәкән пек хурав пачә: «Юлашки сүлсенче хатәрлев уйрамәнче ситәнүсем сук мар, сав шутра халәхран кивә хут пустарасси те сүлсерен үссе пыратә. 2007

сұлхи кәтарту – 478 центнер, ку вара 2006 сүлхиле таңлаштарсан 101,7 процент. 2008 сүлта та кивә хута йышәнма чарәнман – икә уйахра 50 центнер пухнә, пәтәмпе икә сүл та икә уйахра халәха 698 пин те 600 тенкә уксан түленә. Савән пекех «кивә хута утилизацилеме халә укса түлеме тивет» тени автор хәйәнчен шутласа сәрни. Кивә хута малашне те пустаратпәр, унән хакә 1 килограмә 70 пуспа таңлашәтә. Уқсине алла илме сүмра паспорт пулмалла».

Мартан 25-мешә – Культура әсченәсен күнә

Тунсәхлама вәхәт ан пултәр

(Вәсә. Пусл. 1-меш стр.). Районта ал әс әстисем те сахал мар. Вәсенчен пәрне – Чәваш Республикни тава тивәслә әсчене, йывәсран касса әсталакан П.Я. Мазуркина пәлмен сын сук та пулә. Савән пекех И.В. Егорован йывәс сине касса сәрнә, төрленә тата ытти төрлә хатәрләсем «Русь мастеровая» Пәтәм Ращейри 5-меш фестивале хушәнчә. Петр Мазуркин 1 степен, Ирина Егорова 2 степен диплома тивәсрәс. Халәхән ыра йәли-йәркине сыхласа хәварассинче районти музейсем нумай әсләсә. Районти историе краеведени музейән фондненче 2 пин ытла япала упранатә. 2006 сүлта сак музей «Тәрәсен эрешәнчи таван кәвәсем» ятлә проекта хушәнчә, тури чәвашсен сурпанәсен куравне йәркелерә. Халәхи вәхәтра музейра тури чәвашсен тумтирән залне йәркелессипе әсләсә. Республика күнәнче усапмалла вәл. Районти муниципаллә архив та хәйән әсне кирлә пек туса пыратә. – Районти ачасен пултарулахе үстерессипе Муркашри ачасен искусство шүлә нумай әсләт. Вәсен әсә сичне уйрамән чарәнсан аванчә. – Асәннә шүлта 200 ачаран пусласа 300 ача таран вәренет. Урахла каласан, шул сүләнчи ачасен йышән 7 процентә искусство тәнчипе сывәхрах паллашәтә. Муркашри ачасем кәна сүремәсә унта. Искусство шүләнчә йәлсәне ыраңнә 5 филиаләнче те музыкана художество пул-

тарулахе алла илсәсә. Юлашки сүлсенче хореографи искусствинә әнәслә аталанатә, районти тата республикари конкурсемпе фестиваләсене хастар хушәннәтә. Юнкәри, Москакасинчи подразделениәсен тата Муркашри искусство шүләнчә воспитаникәсем республикари конкурсенче малти ыраңсене йышәнчә. – Районти библиотекәсем паян мәнле әсләсе пырасә? – Библиотека әсәнче нумай ыра улшән пулса иртә. Библиотека сетне реструктуризациленине илер-ха. Паян районти 30 төсләхлә библиотека, вәсенче паянхи күн ыттакан мән пур услови пур. Сәкә вулакансен йышне үстерме май пачә. Библиотекәсем паян халәха информация кәнеке-журнальсемсәр, хаҗатсемпе электронлә изданисемсәр пурне хәйсен сәйчәсене те йәркеләнә. Кашни библиотека сүлсерен 10-12 төрлә хаҗат-журнал сәрәнса илет, районти тәп библиотекәра вәсен шүчә 50-ран кая мар. Сүлсеренех кашни библиотека 241 экземпляр сәнә кәнекепе пуялланатә. Сәкна паләртәсә хәвармалла. Районти тәп библиотекә юридикски ялчә пулса тәчә. Халә сәк Муркашри ялчә тәрәхәсем хушшинчи библиотекә ялсенчи библиотекәсемшән ресурс центрә шутланатә. – Малаллахи төллевсем мәнлисем? – Эпир пурте пәлетпәр әнтә, кәсал пирән районта Республика күнә иртет. Сәвна май районти культура әсченәсем

Налук инспекцийәнче

Тупәшсене шутлама вәхәт

2008 сұлхи январен 1-мешенчен тытанса республикара сүллен сәк вәхәтра ирттерекен кампани – гражданден иртнә сұлхи тупәшсене декларациемелли, телпәр майлә каласан, тупәшсем пирки официаллә пәлттермелли тапхәр пусанчә. Унна сәхәннә Ытупәшсене эфир төплөнрех налук инспекцийән налук түлекәсене регистрацилес тата учета илсе енепе әсләкен пай пусләхне Е.И. АРСЕНТЬЕВНА хуравлама Ытупәшсене.

– Тупәшсем енепе декларацисене хәсанччен тәратмалла-ха?

– Ку вәхәт улшәнман. Малтанхи пекех декларацисене апрелен 30-мешенчен кая юлмасәр тәратас палта.

– Камсем тәратма тивәс асәннә декларацисене?

– Уйрам гражданден унта сәксене кәртнә: харпәр хәй әсә-хәләпе сәхәннә предпринимательсеме; харпәр хәй төлләп әсләкен нотариусем, адвокатсен кабинетне уснә адвокатсем е ытти сынсем; пурләх сүтса тупәш илнисем; кирек епле пурләхрән найм е аренда киләшәвәпе тупәш илнисем; чикә леш еңчен тупәш илнисем; лотерейәпа е вәйә автомәчәсемпе ылаясә илнисем; наука, литература тата искусство, изобретени, усаплә модель е промышленность төсләхән авторәсен еткерси тесе паләртниле тупәш илнисем; ытти төрлә тупәш илкенем, еңчен те вәсемшән налук агентәсем налук тытса юлман пулсан.

– Еңчен те асәннә ушкәнсене кәмен сын деклараци тәратасшән пулсан?

– Ун пек ирәк пур. Унччен те пулнә.

– Мән тума кирлә-ха вара вәл?

– Чи малтанах социаллә налук түлевән висине пәчәклетме. Ана вара налук түлекән ыр кәмәлләх төлләвәпе кусарнә укса-тенкә суммишән, хәйне вәренме, медицина учреждениәсенче сипленнәшән, әмелсем туянма, ашшә-амәшне, мәшәрне е 18 сүла ситмен ачине сиплеме укса, патшаләхән шутланман пенси фондне пенси ытносәсем түленәшән тата ытти чухне пәчәклетсе парасәсә.

Пурләх төлешәнчи налук висине пәчәклетнә чухне харпәрләхри пурәнмалли сүрт-йәре, хваттере, дачәна, сәр устаконне тата ытти пурләх хатәрне сүтса тунә тата сәнә строительство валли е хваттер туянма кайнә укса-тенкә суммине шута илсәсә.

Профессипе сәхәннә налук висине пәчәклетессе налук түлекәнен профессие әсә-хәләпе, наука, литература е искусство төлешәпе тунә әсәсемпе, открытисемпе (налук агентә сук пулсан) сәхәннә.

Стандартлә майпа налук висине чакарасси налук түлекән налук висине чакармалли мелпе уса курманнипе е налук законодательствипе пәхнә ви-сәпе шайлашуллә уса курманнипе сәхәннә.

Налук түлесин висине ча-

кармалли сәлтәвсене кәтартнә декларацисене сүлтәләкәпех йышәнәсәсә. Декларацие пәрле налук висине чакарма ыйтса сәрнә заявлени тата сәпла тума май панине енен-терекен документ пулмалла.

– Декларацисене хәш күнсенче йышәнәсәсә-ши? – Налук түлекәсемшән мел-ләрех пултәр тесе декларацисене гражданден кашни куна йышәнәтпәр. Сәк тап-хәрта налук инспекцийә ятәрлә режимпа әсләт: әс күнәсенче – 7 сәхәтрән тытанса 19 сәхәтрән, канмалли тата уяв күнәсенче – 8 сәхәтрән тытанса 17 сәхәтрән.

Деклараци ыйтәвәсемпе кирлә информация Ращей Федераллә налук службин Чәваш Республикничи управлениән сайтәнчен (www.r21.nalog.ru) е 8(83547)-23062 телефонпа Федераллә налук службин Чәваш Республикничи районсем хушшинчи 6-меш номерлә инспекцие шәнкәравласа илме пултаратә.

Кунпа пәрлех сәвна та каласа хәварасшән. Федераллә налук службин Чәваш Республикничи районсем хушшинчи 6-меш номерлә инспекцийә 2008 сұлхи март уйахәненче налук түлекәсемпе семинарсем ирттерет. Мартан 27-мешенче күн пек семинар район администрацийәнчә иртет, 10 сәхәтре пусланатә. Семинара юридици вәйәнчә тәракан ертүсәсемпе тәп бухгалтерсене, уйрам предпринимательсене, кунпа пәрлех уйрам сынсене те чәнетпәр.

Сыхләх ыйтәвәсемпе

Сүрхи ейү инкәксәр ирттәр

(Вәсә. Пусл. 1-меш стр.).

Конкретлә объектсемшән яваплә сынсен дежурство графикне сәнәрен пәхса тухмалла. Вәсемпе әс условиәсене тишкермелле. Сәкна та куран вәсертмелле мар: масарсемпе ылаясә масарәсене сүрхи шыв сисе ан кайтәр тесе, сунтармалли-сәрмелли материалсем, минераллә удобренисем юкса ан кайчәр тесе пур мерәсене те йышәнмалла.

Сүрхи ейү вәхәтәненчә әсмелли шыв пахаләхе те япәхланма пултаратә. Сәвәнма та уйрама вәрентү, обществәлла апатлану предпринимательсене санитарие гигиена төлешәнчи мән пур әссене туса ирттермелле. Сынсен вар-хырам чирәпе чирлес хәрушләх тухса ан тәтәр.

Еңчен те чрезвычайлә лару-тәру сиксе тухас-мән пулсассан, мән пур инструментсене, оборудование, пурләхпа техника тата медицина хатәрәсем төлешәнчи запәссене учета илмелле те вәсемпе уса курак ыйтә-ва татса памалла.

Асәрхарәр пулә, кунта илсе кәтартнә мерәсене пурнәслама пурләх та, укса-тенкә те нумай тәкакланмасть. Әсе пәлсе йәркеләсен сәв тәкаксем кәшт сәс пуласәсә. Кирлә әссене вәхәтра туса ирттермелле сәс: асәрхаттару әссене, инкәкә сирсе яма пулшәкәк әссене. Тимләх кирлә.

Сәмаха вәсләнә май сәкән пирки те асәрхаттарса хәварас килет. Сүрхи пәр уйрамах пысәк хәрушләх кәларса тәрататә. Шел пулин те, сәкна чылайшә манса каятә: хәйсенне те, ачисен пурнәсене те хәрушләхе кәртсе үкерет. Пәр сичне инкәк ан пултәр тесе гражданден, уйрамах пулә тытма юратакәсене, ачасене асәрхаттарас килет: шыв сичне тытмалли правиләсене пәхәнмалла, юхан шывсем сичне ыраңсарнә унта кәме юранипе юраманине кәтаракан палләсене сирәп пәхәнмалла. Хамәр пурнәс хамәр аләрах иккенне пәр самантләха та манас марччә.

– Тавах, Николай Панфилович, каласушән.

Л. ТУКТИНА каласнә.

Юбилей

Нумаях пулмасть Мән Шашкар салинче пурәнәкан Леонид Васильевич ЕРМАКОВ 80 сүл тултәрчә. Эпир аңа юбилей ячәпе чәререн саламлатпәр, юратнә хаҗат урлә хәйән юррине парнелетпәр.

Йысна юрри

Шашкар вәрне кайсассән Атал хәрне ансассән, Ура пүрни хушшине Сарә хәйәр кәрсәссән, Мәнле чунәм хәпәртет, Татах пураңас килет. Умра кимә курсассән, Ала кәсмен тытсассән, Вәлтәр-вәлтәр хум сийән Юрла-юрла ишәссән Мәнле чунәм хәпәртет, Татах пураңас килет. Атал варне ситсәссән, Пите шывпа сүсассән,

Тәрә-тәрә шыв сичне Хамән сәна курсассән Мәнле чунәм хәпәртет Татах пураңас килет. Йәләм енене кәсассән Хәва шәршине туйсассән, Симәс улаҳ варринче Хәрсен юрри юксассән, Мәнле чунәм хәпәртет, Татах пураңас килет. Хирәс савни утсассән, Сүпәрласа илсәссән, Сәмәрт өвәр кусәнен Сәвәк куссуль сиссәссән, Мәнле чунәм хәпәртет Татах пураңас килет.

Юрә

Хитре чечексем

Сүркунне ситсен чечексем шәтас, Вәхәчә ситсен сәскине сүрас, Ыра шәршине таврана сара, Хитреләхәпе иләртсе ларас. Кәрхи сил вәрет, сивә пусланатә, Кәсәсен сәре вәл шәнтатә, шәнтатә. Хитре чечексен хитре тәс

пәтет, Ураҳ никама кирлә мар вәсем. Хәрсен те кун-сүл хитре чечек пек, Пурәнма пәлсен вәл ниҳсан типмәст. Сәкна манар мар, асәрта тытар, Хитре әмәр мар, теләйпе пурнар.

Л. ПАВЛОВА каласнә.

Роза СОЛОВЬЕВА. Сәтракасси ялә.